

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

תשפ"ד – 2023-2024

שם הקורס: מדיקליזציה בחינוך: המקרה של הפרעת קשב וריכוז
מס' קורס: סוסטר א – 129.1.0454 סוסטר ב' – 129.1.0464

שם המרצה: ד"ר גליה פלוטקין עמרמי

מטרות הסמינר:

חינוך מהווה אחת הזירות המרכזיות של מדיקליזציה – תהליך שבו מצבים וחוויית אנושיים מוגדרים מחדש במונחים מתחומי רפואה ופסיכולוגיה. מדיניות החינוך, כמו גם האינטראקציות היומיות המתקיימות בזירה הבית ספרית והמשפחתית, מושפעות רבות מעליה במספר הילדים המאובחנים בהפרעות שונות, מהתפיסות הפסיכיאטריות של בריאות וחולי, של נורמה ופתולוגיה. אחד הדוגמאות המובהקות למדיקליזציה של חינוך היא הפרעת קשב וריכוז. בסמינר נעסוק באופנים המגוונים בהם תהליכים מדיקליזציה משפיעים על ומעצבים את הזירה החינוכית ואת תפיסות העולם של הסוכנים השונים בה דרך מקרה בוחן של הפרעת קשב וריכוז. באמצעות ספרות סוציולוגית ואנתרופולוגית רלוונטית נבחן כיצד מורים, הורים ואנשילגשות טיפול מפרשים התנהגויות חריגות של ילדים. ות במונחים של הפרעת קשב וריכוז, וכיצד גורמים חברתיים שונים מעצבים את תפיסת ההפרעה, את דרכי ההתייחסות אליה, את תפיסת האימהות והורות ואת מטרות החינוך.

מבנה הקורס:

הנושאים שידונו במסגרת הסמינר:

1. מדיקליזציה: הצגת מסגרת אנליטית של הסמינר
2. כניסתה של חשיבה פסיכולוגית-פסיכיאטרית לזירות חינוכיות
3. אבחונים במערכת החינוך: תפקידן של קטגוריות בבית הספר
4. מדיניות החינוך ביחס לטיפול בילדים עם הפרעות קשב וריכוז: מבט ביקורתי על וועדות השמה
5. קונטרברסאליות של הקטגוריה הפרעת קשב וריכוז
6. מיקום המורים. ות בשדה חברתי של הפרעת קשב: מיהו התלמיד הבעייתי בעידן מדיקליזציה
7. הורים\אימהות: אימהות ומוגבלות, חוויות הסטיגמה ושאלות מוסריות
8. תפקידם של אנשי מקצוע: הפרעת קשב כקטגוריה אמביוולנטית

דרישות והרכב ציון הקורס

השתתפות וקריאה. נוכחות בשעורים, קריאה של החומרים המופיעים בסילבוס, מעורבות ולמידה אקטיבית הם תנאי חיוני להפקת תועלת מהסמינר. 5%

הצגת רפרט בכיתה. במחצית השניה של סמסטר א' הסטודנטים ייבחרו נושא בו ירצו להתמקד ויצגו רפרט בכיתה. הרפרט יהיה מבוסס על אינטגרציה של מספר מאמרים והעלית שאות לדיון בכיתה. ניתן יהיה לעשות בקבוצות.

משקל בציון הסופי: 10% (עובר/לא עובר)

הגשת הצעה עבודה. לקראת תחילת סמסטר ב' הסטודנטים יגישו הצעת מחקר על בסיס החומר הנלמד. 10%

הצגת פרויקט המחקר. במהלך סמסטר ב' הסטודנטים יציגו בכיתה את מתווה העבודה הסמינריונית שלהם. 15%

עבודה סופית. העבודה הסופית תתבסס על קריאת ספרות ומחקר עצמאי (בהיקף מצומצם) המתמקד באחד המופעים של מדיקליזציה בחינוך.

משקל בציון הסופי: 60%

ייעשו התאמות ויינתנו השלמות לסטודנטים. יות שלא יוכלו להשתתף באופן סדיר בסמינר בשל המצב הביטחוני.

רשימה ביבליוגרפית לפי נושאי הסמינר

מדיקליזציה: הצגת מסגרת אנליטית לדיון

Conrad, P. (2007) Medicalization: Context, Characteristics, and Changes in *The Medicalization of Society: On Transformation of Human Conditions into Treatable Disorders*. pp. 3-23. Baltimore: The Johns Hopkins University Press

Furedi, F. (2004). "How did we get there?" in *Therapy Culture: cultivating vulnerability in an uncertain age*, pp.84-98.

כניסתה של הפסיכולוגיה לזירה החינוכית

Ward, S.C (2002). Molding Morals and Minds: Psychology and the Modernization of Parenting. In *Modernizing the Mind*. (pp. 85-109), London: Praeger.

Katchergin, O. (2012). Between Negative Stigma (Cultural Deprivation) and Positive Stigma (Learning Disability): The Historical Development of Two Special Education Tracks. *Culture, Medicine & Psychiatry*. (36): 879-711

Ecclestone, K. and D. Hayes. (2008). *The Dangerous Rise of Therapeutic Education*. Routledge.

אבחונים במערכת החינוך: תפקידן של הקטגוריות בבית הספר

Hjerne, E., & Saljo, R. (2004). "There Is Something About Julia": Symptoms, Categories, and the Process of Invoking Attention Deficit Hyperactivity Disorder in the Swedish School: A Case Study. *Journal of language, identity, and education*, 3(1), 1-24.

Nakar Sadi, Merav (2010). Doing Psychology, Doing Inequality: Rethinking the Role of Psychology in Creating and Maintaining Social Inequality. *Sociological Inquiry*. Volume 80 Issue 3, pp 354-376.

מדיניות החינוך ביחס לטיפול בהפרעת קשב וריכוז: מבט ביקורתי על וועדות השמה

לוצאטו, ד. וגבעון, ל. (2008). ילדים חורגים לבירוקרטים: מי דואג לילדים עם צרכים מיוחדים? סוציולוגיה ישראלית
גינדי, ש. (2020) חוויות הורים בוועדות זכאות ואפיון - דו"ח מחקר

קונטרוברסיות של הקטגוריה: תחלואה נלווית וויסות רגשי

מנור, א. וטיאנו, ש. לחיות עם הפרעת קשב וריכוז. פרקים: "הפרעת קשב וריכוז בגיל בית הספר היסודי"
"התחלואה הנלווית להפרעת קשב וריכוז"

Wehmeier et al. (2010) Social and Emotional Impairment in Children and Adolescents with ADHD and the Impact on Quality of Life, *Journal of Adolescent Health*, 46: 209-2017

מורים.ות: מיהו תלמיד "בעייתי" בעידן המדיקליזציה?

Simoni, Z. (2018) Medicalization, Normalization, and Performance Edge: Teachers' Attitudes about ADHD Medication Use and the Influence of Race and Social Class. *Sociological Perspectives* 61(4) 642– 660.

Rafalovich, A. 2005b. "Relational Troubles and Semiofficial Suspicion: Educators and the Medicalization of 'Unruly' Children." *Symbolic Interaction* 28 (1): 25–46.

הורות\אימהות: חווית הסטיגמה ושאלות מוסריות

Francis, A. (2012). Stigma in an era of medicalisation and anxious parenting: how proximity and culpability shape middle-class parents' experiences of disgrace. *Sociology of Health & Illness*, 34, 927–942

Versteeg, W. & Molder, Hedwigte. 2018. "You Must Know What You Mean when You Say That": The Morality of Knowledge Claims about ADHD in Radio Phone-ins." *Sociology of Health & Illness* 40 (4): 718–734.

Malacrida, C. 2004. "Medicalization, Ambivalence and Social Control: Mothers' Descriptions of Educators and ADD/ADHD." DOI: 10.1177/1363459304038795.

Singh, I. 2004. "Doing Their Jobs: Mothering with Ritalin in a Culture of Mother-Blame." *Social Science and Medicine* 59: 1193–1205.

Garro, L. C. & Yarris, K. E. (2009) "A Massive Long Way": Interconnecting Histories, a "Special Child," ADHD, and Everyday Family Life. *Cult Med Psychiatry* 33: 559. DOI: 10.1177/107311013-009-9155-1

אנשי מקצוע: הפרעת קשב כקטגוריה אמביוולנטית

Rafalovich, A. 2005a. "Exploring Clinician Uncertainty in the Diagnosis and Treatment of Attention Deficit Hyperactivity Disorder." *Sociology of Health & Illness* 27 (3): 305–323.

Rafalovich, A. 2007 "Psychodynamic versus Neurological ADHD Narratives: Clinicians Discuss DSM IV and the Essences of ADHD". From "Framing ADHD children".

Frigerio, A, Montali, L, (2013) Attention deficit/hyperactivity disorder blame game: A study on the positioning of professionals, teachers and parents. *Health*, 17(6) 584-604.